

ПРОБЛЕМИ ТИПОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ АНГЛОМОВНИХ АБРЕВІАТУР У СФЕРІ НАВЧАННЯ МОВ

Наталія Ковальчук

канд. пед. наук, доцент кафедри перекладознавства імені Микола Лукаша
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

(61022, Харків, майдан Свободи, 4);

наукова співробітниця кафедри англістики та американістики
університету імені Матея Бела

(Словаччина, 97401, Банська Бистриця, вул. Тайовського, 40);

e-mail: n.m.kovalchuk@karazin.ua;

orcid: <https://orcid.org/0000-0002-9483-4297>

Стаття аналізує тематичні групи (ТГ) та підгрупи (ТПГ) англomовних абревіатур чотирьох категорій у сфері навчання мов: 1) назви організацій у сфері навчання мов; 2) назви підходів до навчання мов та форм його організації; 3) назви форм контролю, дипломів і сертифікатів у навчанні мов; 4) характеристика мов як об'єктів навчання та тих, хто їх вивчає. Базуючись на подібних дослідженнях тематичної класифікації українськомовних термінів у різних галузях, авторка зазначає недостатню кількість розвідок стосовно англomовних абревіатур, що, разом із необхідністю їх системної тематичної класифікації, дозволило обґрунтувати актуальність дослідження, метою якого є виявлення згаданих ТГ та ТПГ, визначення їх структурних характеристик і способів перекладу, а завдання включали відбір матеріалу дослідження, його аналіз, формулювання висновків та подальших перспектив. Відповідні поняттєві ознаки формують систему англomовної термінології, що включає сукупність лексем, об'єднаних за екстралінгвістичними властивостями. Критерієм виокремлення ТГ та ТПГ є денотативна ознака, що позначає реалії позамовної дійсності. Розподіл лексем на ТГ та ТПГ є важливим завданням вивчення термінологічної системи. Матеріалом дослідження послужили 435 абревіатур, відібраних з оригінальних англomовних джерел. ТГ і ТПГ у межах проаналізованих категорій мають різний ступінь розгалуженості й можуть налічувати від 1 до 7 груп та підгруп кожна, які, у свою чергу можуть бути поділені на ще менші групи. Це обумовлює розташування найчисельніших та найрозгалуженіших ТГ і ТПГ в центрі відповідної категорії, в той час як найменш чисельні ТГ і ТПГ знаходяться на периферії. Проаналізовані ТГ

і ТПГ вирізняються за кількісним складом, структурними моделями, приналежністю до частини мови та принципами передачі англomовних скорочень українською мовою. Логічність і чіткість проаналізованих ТГ і ТПГ забезпечуються спільними поняттєвими ознаками їхніх компонентів, що надає відповідним ТГ та ТПГ тематичної цілісності. Згадані компоненти ґрунтуються на різних термінотворчих моделях, від яких гіпотетично може залежати спосіб перекладу абрєвіатури. У вивченні такої залежності в межах проаналізованих категорій 1-4, зокрема, і полягає перспектива подальших досліджень.

Ключові слова: англomовні абрєвіатури, навчання мов, спосіб перекладу, структурна модель, тематична група.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Швидкий ритм життя, особливо в технічній сфері, сприяє прискореному розвитку різних аспектів людської діяльності і призводить до постійної появи нових понять, що вимагають нового корпусу лексичних одиниць термінологічного характеру для їх позначення. У процесі глобалізації з'являється необхідність перенесення цих нових термінів до інших мов. Оскільки структурно-семантичною основою більшості термінів є англійська мова, то виникає потреба їх передачі іншими мовами, зокрема – українською. Проблема є багатовимірною і потребує детального аналізу категорій термінів, співвідношення таких категорій та порівняння структурних особливостей термінів у різних мовах, застосування методів порівняння термінотворення, визначення особливостей передачі термінологічних одиниць при перекладі.

Аналіз актуальних досліджень. Зацікавленість проблемами термінології є характерною ознакою сучасних лінгвістичних, лінгвокраїнознавчих, термінологічних, перекладознавчих та методичних праць. Зокрема, в англomовних джерелах проводився корпусний аналіз тримовних термінів у галузі зеленого туризму, головною метою якого було встановлення спільних та відмінних характеристик відповідних понять і термінів у згаданих мовах [19]; у дослідженні двомовного французько-голландського корпусу термінів проілюстровано, як однакові фінансово-економічні поняття по-різному формуються у двох мовних спільнотах [22]. Інтенсифікація термінологічних досліджень простежується і в Україні, де з'явилося два спеціалізовані журнали з цієї тематики [2; 8]. Розширилися тематика досліджень, починаючи від прикордонного дискурсу [3], податкових термінів [14],

електроенергетичних термінів [10] до бджільницької термінології [15] і лінгводидактики [1]. Одним із важливих розділів галузевої термінології є аббревіатури, наявність яких та поява нових притаманна більшості індоєвропейських мов, особливо англійській. У попередніх дослідженнях розглядалися особливості деяких франкомовних аббревіатур у галузі енергетики [21], аналізувалися лінгвістичні особливості скорочень у французькій мові [20] і проблеми англومовних дублетних аббревіатур [24], розроблялася класифікація англومовних комп'ютерних скорочень, що широко використовуються в іспанській мові [18], розглянуто проблему передачі англومовних аббревіатур арабською мовою [17], досліджувався вплив знань спеціалізованих аббревіатур на якість перекладу студентів у медичній сфері [26]. Дослідження тематичної класифікації українськомовних термінів уже проводилися в таких галузях, як технічна [6], авіаційна [9], судово-медична [7], електроенергетична [10], однак розвідки щодо вивчення аббревіатур, особливо в іноземних мовах, є нечисленними, зокрема, можна згадати дослідження галузевих франкомовних аббревіатур із фізичної реабілітації і терапії та розробка тематичної класифікації аббревіатур у галузі освіти [5; 11; 12; 13]. Таким чином, недостатня кількість праць стосовно цієї проблеми, неспинний процес появи нових аббревіатур в англійській мові, необхідність їх системної тематичної та структурної класифікації, а також їх передачі українською мовою, обумовлює **актуальність** цього дослідження. Його **метою** було виявлення (за допомогою логіко-поняттєвого аналізу) тематичних груп англومовних аббревіатур у сфері навчання іноземних мов, визначення їхніх структурних характеристик і способів перекладу, а **завдання** включали відбір матеріалу дослідження, його аналіз за згаданими характеристиками, формулювання висновків та окреслення перспектив подальших розвідок.

Дослідження проведено за програмою *EC Next Generation EU through the Recovery and Resilience Plan for Slovakia* в межах проєкту No 09I03-03-V01-00148.

Виклад основного матеріалу. Яскравою характеристикою сфери навчання та викладання іноземних мов, як і багатьох інших сфер англومовних культур, є наявність значної кількості аббревіатур на позначення різноманітних галузевих термінів. Ці лінгвістичні одиниці утворюють окремий вид лексичних одиниць

в межах кожної сфери і можуть бути об'єднані у певні категорії та групи за різними ознаками, наприклад, за семантичним принципом. У цьому дослідженні, за прикладом попередніх розвідок [1; 6; 9; 10; 14; 15], такі категорії та групи називаються тематичними, до складу кожної з яких входить певна кількість абrevіатур, що мають спільну приналежність до певної теми, незалежно від їхніх формальних ознак. Відповідно, до однієї категорії або групи можуть входити абrevіатури різних структурних типів. Спільною екстралінгвістичною властивістю абrevіатур однієї категорії або групи є денотативна ознака, яка стосується позамовної реальності.

Матеріал дослідження включав 435 абrevіатур, що належать до сфери навчання мов. Ці лексичні одиниці було відібрано з оригінальних англомовних джерел [16; 22; 26]. Далі відібраний матеріал дослідження за семантичним критерієм було поділено на чотири категорії: категорія 1 – назви організацій у сфері навчання мов; категорія 2 – назви підходів до навчання мов та форм його організації; категорія 3 – назви форм контролю, дипломів і сертифікатів у навчанні мов; категорія 4 – характеристика мов як об'єктів навчання та тих, хто їх вивчає.

У кожній зі згаданих категорій було виділено низку тематичних груп (ТГ) і тематичних підгруп (ТПГ), аналіз яких викладено в подальшому змісті статті. В межах цього дослідження ТГ розглядається як певна множина лексем, що об'єднуються за принципом наявності конкретної позамовної ознаки, приналежності до спільної теми, а ТПГ – як така сама множина, але в межах певної ТГ.

За результатами аналізу абrevіатури першої категорії (назви організацій у сфері навчання мов), загальна кількість яких склала 122 одиниці, було розподілено на 11 ТГ: 1) організації, безпосередньо пов'язані з навчанням мов (19% одиниць від загальної їх кількості у категорії 1), наприклад, *ACTFL (American Council on the Teaching of Foreign Languages)*; 2) урядові установи (14%) – *ELICOS (English Language Intensive Courses for Overseas Students)*; 3) асоціації або центри, що об'єднують викладачів мови (12%) – *IATEFL (International Association of Teachers of English as a Foreign Language)*; 4) органи оцінювання, проведення іспитів та присудження кваліфікацій (12%) – *AQA (Assessment and Qualifications Alliance)*; 5) професійні асоціації (11%) – *IPA*

(*International Phonetic Association*); 6) організації, що займаються обмінами й подорожами з метою вивчення мови (11%) – *WYSTC* (*The World Youth and Student Travel Confederation*); 7) назви, до складу яких входить термін «інститут» (8%) – *BIELT* (*British Institute of English Language Teaching*); 8) асоціації мовних шкіл і надавачів мовних послуг (6%) – *EAQUALS* (*European Association for Quality Language Services*); 9) центри, що надають послуги в тестуванні (3% – *ALTE* (*Association of Language Testers in Europe*); 10) органи акредитації (2%) – *BACC* (*British Accreditation Council for Further & Higher Education*); 11) органи навчального закладу (2%) – *SASI* (*School Administration Student Information*). Таким чином у центрі категорії 1 знаходиться ТГ 1 (19% від загальної кількості одиниць у цій категорії), навколо якої розташовуються ТГ 2-6 (від 11% до 14%), а решту ТГ локалізовано на периферії. Детальніше результати аналізу категорії 1 подано в іншій праці [11].

Аналіз аббревіатур другої категорії (113 одиниць) (назви підходів до навчання мов та форм його організації) дозволив виділити 9 ТГ: 1) моделі та методи навчання (23% одиниць від загальної кількості категорії 2, які розподілились на 5 ТПГ: а) загальні системи навчання чи його керування, наприклад, *CILTS* (*Cambridge Integrated Language Teaching Schemes*); б) моделі навчання – *TBL* (*Task-Based Learning*); в) підходи до навчання, що ґрунтуються на певних етапах, які лежать в їх основі, наприклад, *ACT* (*Adaptive Control of Thought*); г) загальнодидактичні методи – *CEM* (*Cause-Effect Method*); д) практичні методи, прийоми і регулятивні принципи – *GTM* (*Grammar Translation Method*).

ТГ 2 (наукові дослідження у сфері методики навчання мов) містить 22% загальної кількості аббревіатур у цій категорії, наприклад, *SEM* (*Structural Equation Modelling*). Інші аббревіатури розподілилися між рештою ТГ наступним чином. ТГ 3 (навчання із застосуванням інформаційних технологій) – 19%, наприклад, *CALL* (*Computer Assisted Language Learning*); ТГ 4 (види навчання) – 14%, *GTE* (*Gifted & Talented Education*); ТГ 5 (прийоми, засоби та форми навчання) – 7%, *WCFB* (*Whole Class Feedback*); ТГ 6 (процедури організації навчального процесу) – 5%, *AESOP* (*Automated Substitute Placement & Absence Management*); ТГ 7 (матеріальні засоби навчання) – 4%, *OHP* (*Over Head Projector*); ТГ 8 (форми навчання) – 3%, *FFE* (*Form-Focused Episode*); ТГ 9 (академічні ступені в англomовному дискурсі) – 3%, *EMI*

(*European Master in Interpreting*). Таким чином, в центрі категорії 2 розташовано ТГ 1-3, тоді як інші знаходяться на периферії (детальніше див. [13]).

Третя категорія (назви форм контролю, дипломів і сертифікатів у навчанні мов) налічує 100 аббревіатур, які було розподілено на дві ТГ: ТГ-1 (контроль, тести та іспити) і ТГ-2 (дипломи і сертифікати у навчанні мов). Серед 49 аббревіатур ТГ-1 найчисленнішою є ТПГ-1 (на позначення тестів та дотичних понять: 90% від загальної їх кількості в ТГ-1), яка була поділена на чотири тематичні субпідгрупи (ТСПГ). Прикладами ТПГ-1 можуть бути такі аббревіатури, як: *SPEAK (Speaking Proficiency English Assessment Kit)*, *GMAT (Graduate Management Admission Test)*. Частка ТПГ-2 складає 10% від ТГ-1 і стосується забезпечення контролю у навчанні – *TEA (Testing, Evaluation and Assessment)*. До ТПГ-3, яка є найменш чисельною (4% від ТГ-1), відносимо скорочення на позначення іспитів, наприклад, *ECCE (Exam for the Certificate of Competency in English)*. До складу ТГ-2 (дипломи та сертифікати) входять ТПГ – 1 (на позначення назв дипломів – 37% від ТГ-2) та ТПГ-2 (на позначення назв сертифікатів – 63% від ТГ-2). Більшу частину ТПГ-1 складають аббревіатури на позначення дипломів на право викладання англійської мови, наприклад, *DELTA (Diploma in Teaching English to Speakers of Other Languages)*. Скорочення ТПГ-2 розділилися на чотири ТСПГ: 1) сертифікати на право навчання англійської мови (41% від ТПГ-2); 2) про знання теорії та методики навчання (9% від ТПГ-2), 3) про володіння англійською мовою (38% від ТПГ-2) та 4) загальні сертифікати (12% від ТПГ-2). Прикладами таких скорочень можуть бути: *CELTYL (Certificate in English Language Teaching to Young Learners)* або *CCSE (Certificates in Communicative Skills in English)*. Таким чином, у цій категорії домінує ТГ-1, а ТГ-2 знаходиться на периферії (детальніше див. [12]).

Четверта категорія об'єднує аббревіатури на позначення характеристик мов як об'єктів навчання та тих, хто їх вивчає. 100 аббревіатур цієї категорії було розділено на три групи, відповідно до денотативної ознаки: ТГ-1 на позначення студентів, учнів та їхніх рівнів засвоєння іноземної мови; ТГ-2 – мови як мети навчання або дослідження; ТГ-3 – умов навчання та викладання. ТГ-1 і ТГ-2 налічують по 31 одиниці кожна, а ТГ-3 – 38 одиниць, тобто тут не можна говорити про центр та периферію.

У межах ТГ-1 було виокремлено дві тематичні підгрупи: ТПГ-1 на позначення користувачів іноземної мови (68% одиниць від ТГ-1) і ТПГ-2 на позначення рівнів володіння іноземною мовою (32 % від ТГ-1). Аббревіатури ТПГ-1 розподілились між трьома ТСПГ залежно від результатів, яких досягли користувачі у вивченні іноземної мови – *FES (Fluent English Speaker)*, *LEP (Limited English Proficient)*. Прикладами скорочень, що входять до ТПГ-2, можуть бути *CALP (Cognitive academic language proficiency)* або *BICS (Basic Interpersonal Communication Skills)*.

Аббревіатури, що входять до ТГ-2, розподілились між двома підгрупами: ТПГ-1 (74% одиниць від ТГ-2) на позначення характеристик мови як мети навчання і ТПГ-2 (26% від ТГ-2) – характеристики мови як мети дослідження. Аббревіатури ТПГ-1 було поділено на три ТСПГ, дві з яких (ТСПГ-1 і ТСПГ-2) мають однакову кількість аббревіатур (по 35% одиниць від ТПГ-1) на позначення загальних і спеціальних цілей при вивченні мови, а ТСПГ-3 стосується вивчення мови для застосування у певній галузі (30% від ТПГ-1). Прикладами ТПГ-1 можуть бути такі аббревіатури, як *EGP (English for General Purposes)* або *EFB (English for Business)*. Приклади аббревіатур ТПГ-2 включають *ESL (English as a Second Language)* або *VESL (Vocational English as a Second Language)*.

ТГ-3 налічує 38 одиниць і складає 38% від загальної кількості одиниць у категорії 4. Ця ТГ поділяється на 7 ТПГ, а крім того ТПГ-1 і ТПГ-2 мають у своєму складі по кілька ТСПГ. ТПГ-1 складають загальні поняття, що стосуються вивчення мови (34% одиниць від ТГ-3), наприклад, *SLO (Student Learning Outcome)* або *RP (Received Pronunciation)*. ТПГ-2 (26% від ТГ-3) відноситься до викладання мови – *TEIL (Teaching English as an International Language)* або *TESP (Teaching English for Specific Purposes)*. ТПГ-3 (16% від ТГ-3) охоплює варіанти англійської мови – *BrE (British English)*, *SAE (Standard American English)*, *AAE (African American English)*. Частка ТПГ-4 і ТПГ-5 складає 8% від загальної кількості одиниць ТГ-3 кожна. До цих підгруп входять такі аббревіатури, як *H-variety (High Variety)*, *VR (Vocational Rehabilitation)*, *ADD (Attention Deficit Disorder)*, *SLI (Specific Language Impairment)* тощо. Заходи подолання негативних факторів у процесі навчання маркують аббревіатурами ТПГ-6 (5% від ТГ-3): *NCLB (No Child Left Behind)* та *SEN (Special Educational Needs)*. До складу ТПГ-7

увійшла лише одна аббревіатура, пов'язана з оцінкою прогресу учнів у навчанні – *AR (Accelerated Reader)*.

Тематична класифікація аббревіатур забезпечує зручне підґрунтя для подальшої їх структурної типології. За структурними характеристиками аббревіатури можна аналізувати за кількістю компонентів або за моделлю, на якій вони ґрунтуються. Кількість елементів у проаналізованих нами аббревіатурах коливається від двох до дев'яти, переважна більшість із них мають від 3 до 5 компонентів. Зустрічаються аббревіатури, які мають у своєму складі не тільки літерні, але й цифрові позначення, але їхня частка є незначною. Що стосується приналежності до певної частини мови, то серед скорочень переважають іменники та прикметники, трапляються герундії. Деякі аббревіатури мають формальні ознаки синонімії, хоча позначають різні організації, наприклад, *SATESL* та *SCOTTESOL*, обидві з яких можна перекласти як «Шотландська асоціація з питань навчання англійської як другої мови» або *CAI – Computer Assisted Instruction* та *CBT – Computer-Based Teaching*. Спостерігаються також випадки омонімії (омографи), наприклад, *ELT (English Language Training)* та *ELT (English Language Teaching)*.

Серед моделей, за якими побудовані скорочення, розрізняють алфавітні акроніми (*BC (British Council)*); акроніми, що вимовляються як слова (*ACTFL – American Council on the Teaching of Foreign Languages*); комбіновані акроніми (*IATEFL – International Association of Teachers of English as a Foreign Language*); акроніми, в яких прийменники або сполучники вилучаються (*ALL (Association **for** Language Learning)*), а також такі, де прийменники / сполучники зберігаються (*IOL (Institute of Linguists)*); аббревіатури моделі «анкопа + анкопа + анкопа» (*OFSTED – Office for Standards in Education*), «анкопа + ініціалізм» – *SCOTTESOL (Scottish TESOL Association)* та деякі інші. Усього можливі принаймні 28 моделей аббревіатур різної частотності, класифікація та співвідношення яких потребує спеціальних досліджень.

Структурна класифікація видається необхідною для подальшого вивчення гіпотетичної залежності вибору способу перекладу від структури аббревіатури. Для перекладу аббревіатур в літературі [4] пропонуються такі способи: 1) переклад відповідним скороченням: *PC (personal computer) – ПК (персональний*

комп'ютер) – коли у мові перекладу (МП) існує відповідне зафіксоване в словнику скорочення; 2) переклад повною формою англomовної аббревіатури: CRS (*Centre for Resources Study*) – *Центр вивчення ресурсів*, коли в МП відсутнє відповідне скорочення; 3) транскодування вихідної форми у скороченому вигляді: NATO (*North Atlantic Treaty Organization*) – *HATO*; 4) транскодування вихідної форми у повному вигляді: AP – *агентство Асошиейтед Прес*; 5) перенесення в українськомовний текст перекладу оригінальної англomовної аббревіатури: CD-ROM – *дисковод CD-ROM*, коли в МП відсутній адекватний відповідник (стосується переважно технологічних інновацій).

Якщо застосувати цю класифікацію до першої тематичної категорії аббревіатур у відібраному корпусі (назви організацій у сфері навчання мов), то виявляється, що найпоширенішим способом їх перекладу українською мовою є комбінація другого (переклад повною формою англomовної аббревіатури) та п'ятого (перенесення в українськомовний текст перекладу оригінальної англomовної аббревіатури) способів, наприклад, AAAL (*American Association for Applied Linguistics*) – Американська асоціація з прикладної лінгвістики (AAAL).

Перший спосіб (переклад відповідним скороченням) застосовується рідко, оскільки у цій вибірці трапилося лише дві аббревіатури, які мають відповідники в українській мові: BC – *БР* (Британська Рада); IHE – *ЗВО* (заклад вищої освіти). Другий спосіб (без п'ятого, тобто без додавання англomовної аббревіатури в дужках) теж застосовувався рідко: BOT (*Board of Trustees*) – Опікунська рада; IOL – Інститут мовознавства. Третій спосіб (транскодування вихідної форми у скороченому вигляді) також уживався нечасто (*APA style* – *стиль АПА*), а якщо і вживався, то з перекладом повної назви організації: USIA – ЮСІА (Інформаційне агентство США). Четвертий спосіб (транскодування вихідної форми у повному вигляді) у цій вибірці взагалі не застосовувався, а п'ятий (перенесення в українськомовний текст перекладу оригінальної англomовної аббревіатури), як уже згадувалося раніше, застосовувався максимально широко, проте в переважній більшості випадків разом із другим, тобто разом із перекладом повною формою англomовної аббревіатури.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Відповідно до семантичного критерія було виділено чотири категорії

абревіатур, а саме: категорія 1 – назви організацій у сфері навчання мов; категорія 2 – назви підходів до навчання мов та форм його організації; категорії 3 – назви форм контролю, дипломів і сертифікатів у навчанні мов; категорія 4 – характеристика мов як об’єктів навчання та тих, хто їх вивчає. Ці категорії характеризуються різним ступенем розгалуженості і можуть налічувати від 1 до 7 груп та підгруп кожна, які, в свою чергу, можуть бути поділені на ще менші групи.

Кожна тематична група проаналізованих у цій статті абревіатур характеризується певною логічністю і чіткістю. Це забезпечується спільними поняттєвими ознаками її складників, що є носіями її тематичної цілісності. В центрі більшості категорій (за винятком четвертої) знаходяться найчисельніші і найрозгалуженіші тематичні групи, тоді як на периферії знаходяться найменш чисельні групи. Приналежність до центру чи периферії може свідчити про порівняльну частотність (і важливість) відповідного фрагмента позамовної дійсності в межах кожної категорії та сфери навчання мов загалом.

Залежно від структури кількість елементів в абревіатурах коливається від двох до дев’яти, однак більш частотними є абревіатури, що мають від 3 до 5 компонентів, серед яких один із елементів може бути представлений цифрою. При утворенні абревіатур переважають іменники та прикметники, менше – герундії. Абревіатури можуть будуватися за принаймні 28 моделями різної частотності. В нашій вибірці зустрічалися алфавітні акроніми, акроніми, що вимовляються як слова (частка цих двох моделей приблизно однакова – 55% і 43%), комбіновані акроніми; такі, в яких прийменники або сполучники вилучаються, а також ті, де вони зберігаються (при цьому в проаналізованих нами одиницях вилучення виразно домінує – 96%).

Співвідношення різних моделей у різних категоріях також потребує спеціальних досліджень. Це стосується і способів перекладу англomовних абревіатур українською мовою. Хоча із п’яти проаналізованих способів у нашому дослідженні найпоширенішим виявився такий: комбінація перекладу повною формою англomовної абревіатури та перенесення в українськомовний текст перекладу оригінальної англomовної абревіатури, однак обмежений обсяг матеріалу не дозволяє сформулювати надійні висновки. Таким чином, **перспектива**

подальших досліджень убачається у конкретизації структурних моделей абревіатур у межах проаналізованих та інших категорій, а також у вивченні гіпотетичної залежності способу перекладу від структури абревіатури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бородіна Н.С. Основні класифікаційні ряди в українській лінгводидактичній термінології. *Термінологічний вісник*. Київ: Інститут української мови НАНУ, 2013. Вип. 2(1). С. 145-149. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/51267> (дата звернення: 20.10.2021).
2. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології» / за ред. І. Фаріон. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2017. № 869. 114 с.
3. Герасімова О.М. Особливості перекладу термінів (на прикладі прикордонного дискурсу). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2016. № 22. С. 180-182.
4. Карабан В.І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Вінниця: Нова Книга, 2004. 576 с.
5. Коваль Р., Тиравська О. Проблеми перекладу термінології реабілітації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2017. № 869. С. 39-46.
6. Козак Л.В. Тематична структура української технічної термінології. URL: <http://ukrmova.com.ua/2011/Artcl15.pdf> (дата звернення: 23.04.2020).
7. Лепеха Т.В. Лексико-семантичні та словотвірні-структурні особливості судово-медичної термінології: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01. Дніпропетровськ, 2000. 19 с.
8. Термінологічний вісник: Збірник наукових праць Інституту української мови НАНУ / за ред. В.Л. Іващенко. Київ: Інститут української мови НАНУ, 2017. № 4. 320 с.
9. Халіновська Л.А. Тематичні групи на позначення назв літальних апаратів та повітряних суден в українській авіалексичі. *Українська термінологія і сучасність*. 2009. С. 176-179.
10. Харчук Л.В. Тематична класифікація українських електроенергетичних термінів. *Термінологічний вісник*. Київ: Інститут української мови НАНУ, 2013. Вип. 2(2). С. 72-77. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/51291> (дата звернення: 20.10.2021).
11. Черноватий Л.М., Ковальчук Н.М. Тематична класифікація англійських абревіатур назв організацій у сфері навчання мов. *Вісник*

- Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов.* 2021. Вип. 91. С. 198-204. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2020-91-21>.
12. Черноватий Л., Ковальчук Н. Тематична класифікація англомовних абрєвіатур назв форм контролю, дипломів і сертифікатів у навчанні мов. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов.* 2021. Вип. 94. С. 87-95. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2021-94-13>.
 13. Черноватий Л.М., Ковальчук Н.М. Тематична класифікація англомовних абрєвіатур назв підходів до навчання мов та форм його організації. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов.* 2021. Вип. 92. С. 129-137. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2020-92-18>.
 14. Чорна О.В. Принципи системного аналізу українських податкових термінів. *Термінологічний вісник.* Київ: Інститут української мови НАНУ, 2017. Вип. 4. С. 198-204.
 15. Шматко І.В. Особливості системної організації українських бджільницьких термінів за тематичними і лексико-семантичними групами. *Термінологічний вісник.* Київ: Інститут української мови НАНУ, 2015. Вип. 3(2). С. 198-210.
 16. Acronyms Related to TESL. Internet TESL Journal. URL: <http://www.Iteslj.org> > acronyms (last accessed: 24.04.2024).
 17. al-Qinai J. Abbreviation and Acronymy in English Arabic Translation. *Meta.* 2007. № 52(2). P. 368-375. DOI: <https://doi.org/10.7202/016082ar>
 18. Belda J.R. Translating Computer Abbreviations from English into Spanish: Main Types and Problems. *Meta.* 2004. N 49(4). P. 920-929.
 19. Fijo Leon M.I., Fuentes Luque A.A Corpus-based Approach to the Compilation, Analysis, and Translation of Rural Tourism Terms. *Meta.* 2013. № 58(1). P. 212-226.
 20. Gehenot D. Le sigle, aperçu linguistique. *Meta.* 1975. № 20(4). P. 271-307.
 21. Myers H. Some Abbreviations for Energy Units in France. *Meta.* 1974. № 19(4). P. 203-205. DOI: <https://doi.org/10.7202/003685ar>
 22. Nicaise L. On Going Beyond the Literal: Translating Metaphorical Conceptualizations in Financial Discourse. *Meta.* 2011. № 56(2). P. 407-423.
 23. Richards J.C., Schmidt R. Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics. Buncy: Longman, 2010. 644 p.
 24. Rodríguez González F. Morphovariation and Synonymy of Acronyms. *Meta.* 1993. № 38(2). P. 275-292. DOI: <https://doi.org/10.7202/002941ar>
 25. The Common European Framework of Reference for Languages. Cambridge: Cambridge University Press, 2018. 260 p.

26. Wakabayashi J. Teaching Medical Translation. *Meta*. 1996. Vol. 41, N 3. P. 356-365. DOI: <https://doi.org/10.7202/004584ar>

Стаття надійшла до редакції 21.09.2024.

Статтю рекомендовано до друку 25.11.2024.

Як цитувати: Ковальчук Н. Проблеми типології та перекладу українською мовою англomовних абрeвіатур у сфері навчання мов. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2024. Вип. 45. С. 37-52. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2024-45-03>

ENGLISH ABBREVIATIONS RELATED TO LANGUAGE TEACHING: PROBLEMS OF TYPOLOGY AND TRANSLATION INTO UKRAINIAN

Natalia Kovalchuk

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Mykola Lukash Translation Studies
Department,

V.N. Karazin Kharkiv National University (61022, Kharkiv, 4 Svoboda Sq.);
Researcher, Department of British and American Studies, Matej Bel University
(Slovakia, 97401, Banská Bystrica, 40 Tajovského street);
e-mail: n.m.kovalchuk@karazin.ua;
orcid: <https://orcid.org/0000-0002-9483-4297>

The article analyses the thematic groups (TG) and subgroups (SG) of English language abbreviations of four categories related to language teaching: 1) names of language teaching organisations; 2) names of approaches to language teaching and forms of its organisation; 3) names of forms of control, diplomas and certificates in language teaching; 4) characteristics of languages as objects of study and learners. On the basis of similar studies on thematic classification of Ukrainian language terminology, the author claims the insufficient number of studies on English language abbreviations. This, together with the need for their systematic thematic classification, has made it possible to substantiate the relevance of the study. The aim of the study is to identify the above-mentioned TGs and TPGs, to determine their structural characteristics and methods of translation. Consequently, the tasks included the selection of research material, its analysis, the formulation of conclusions and further perspectives. The criterion for distinguishing between TGs and TPGs is the denotative feature, which signifies the realities of extra-linguistic reality. The division of lexemes into TGs and TPGs is an important task in the study of the terminological system. The material of the study included 435 abbreviations selected from original English sources. Within the categories analysed, TGs and TPGs have different degrees of branching and can each contain from 1 to 7 groups and subgroups. The latter can be further subdivided into even

smaller units. As a result, the largest and most ramified TGs and TPGs are located in the centre of each category, while the smallest are on the periphery. The analysed TGs and TPGs differ in terms of their quantitative composition, structural models, belonging to a part of speech and the principles of rendering English abbreviations into Ukrainian. The logic and clarity of the analysed TGs and TPGs are ensured by the common conceptual features of their components, which give the respective TGs and TPGs their thematic integrity. These components are based on different models of term formation, which may influence the techniques chosen to translate them. The study of such dependencies within the analysed categories is suggested as a prospect for further research.

Keywords: *English abbreviations, language teaching, structural model, translation technique, thematic group.*

REFERENCES

1. Borodina, N.S. (2013). Main classification lines in the Ukrainian linguodidactics terminology. *Terminological Bulletin*. Kyiv, 2(1), pp. 145-149. Available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/51267> [Accessed 20 Okt. 2021] [in Ukrainian].
2. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series "Problems of Ukrainian terminology"*. (2017). I. Farion (Ed.). Lviv: Vyd-vo Lvivskoi politekhniki [in Ukrainian].
3. Herasimova, O.M. (2016). Peculiarities of terms translation (on the example of the border discourse). *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University*. Ser. Philology. 22, pp. 180-182 [in Ukrainian].
4. Karaban, V.I. (2004). *Translation of English scientific and technical literature*. Vinnytsia: Nova Knyha [in Ukrainian].
5. Koval, R., Tyravska, O. (2017). Problemy perekladu terminolohii reabilitatsii [Problems of translation of rehabilitation terminology]. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series "Problems of Ukrainian terminology"*. 869, pp. 39-46 [in Ukrainian].
6. Kozak, L.V. (2011). *Thematic structure of Ukrainian technical terminology*. Available at: [h.p://ukrmova.com.ua/2011/Artcl15.pdf](http://ukrmova.com.ua/2011/Artcl15.pdf) [Accessed 23 Apr. 2020] [in Ukrainian].
7. Lepekha, T.V. (2000). Lexico-semantic and word-formation and structural features of forensic terminology. *PhD thesis*. Dnipropetrovsk [in Ukrainian].
8. *Terminological Bulletin*. (2017). Collection of scientific papers of the Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine. Ivaschenko, V.L. (Ed.). Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NANU, 4 [in Ukrainian].
9. Khalinovska, L.A. (2009). Thematic groups for the designation of names of aircraft in Ukrainian. *Ukrainian terminology and modernity: a collection of scientific works*, pp. 176-179 [in Ukrainian]

10. Kharchuk, L.V. (2013). Thematic classification of Ukrainian electric power terms. *Terminological Bulletin*. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NANU, 2(2), pp. 72-77. Available at: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/51291> [Accessed 20 Oct. 2021] [in Ukrainian].
11. Chernovaty, L.M., Kovalchuk, N.M. (2020). Thematic classification of English abbreviations of the names of organisations in the field of language teaching. *Bulletin of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: Romance and Germanic Philology. Methods of teaching foreign languages*. 91, pp. 198-204. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2020-91-21> [in Ukrainian].
12. Chernovaty, L.M., Kovalchuk, N.M. (2021). Thematic classification of English abbreviations of the names of forms of control, diplomas and certificates in language teaching. *V.N. Karazin Kharkiv National University Bulletin. Series: Foreign Philology. Methods of teaching foreign languages*. 94, pp. 87-95. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2021-94-13> [in Ukrainian].
13. Chernovaty, L.M., Kovalchuk, N.M. (2021). Thematic classification of English abbreviations of the names of approaches to language teaching and forms of its organisation. *V.N. Karazin Kharkiv National University Bulletin. Series: Foreign Philology. Methods of teaching foreign languages*. 92, pp. 129-137. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2020-92-18> [in Ukrainian].
14. Chorna, O.V. (2017). Principles of systematic analysis of Ukrainian tax terms. *Terminological Bulletin*. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NANU, 4, pp. 198-204 [in Ukrainian].
15. Shmatko, I.V. (2015). Features of the systematic organisation of Ukrainian beekeeping terms by thematic and lexical-semantic groups. *Terminological Bulletin*. Kyiv: Instytut ukrainskoi movy NANU, 3(2), pp. 198-210 [in Ukrainian].
16. Acronyms Related to TESL. *Internet TESL Journal*. Available at: <http://www.Iteslj.org> > acronyms [Accessed 24 Apr. 2024].
17. al-Qinai, J. (2007). Abbreviation and Acronymy in English Arabic Translation. *Meta*. 52(2), pp. 368-375. DOI: <https://doi.org/10.7202/016082ar>
18. Belda, J.R. (2004). Translating Computer Abbreviations from English into Spanish: Main Types and Problems. *Meta*. 49(4), pp. 920-929.
19. Fijo, Leyn, M.I., Fuentes Luque, A.A. (2013). Corpus-based Approach to the Compilation, Analysis, and Translation of Rural Tourism Terms. *Meta*. 58(1), pp. 212-226.
20. Gehenot, D. (1975). Le sigle, aperçu linguistique. *Meta*. 20(4), pp. 271-307.
21. Myers H. (1974). Some Abbreviations for Energy Units in France. *Meta*. 19(4), pp. 203-205. DOI: <https://doi.org/10.7202/003685ar>

22. Nicaise, L. (2011). On Going Beyond the Literal: Translating Metaphorical Conceptualizations in Financial Discourse. *Meta*. 56(2), pp. 407-423. DOI: <https://doi.org/10.7202/1006184ar>
23. Richards, J.C., Schmidt, R. (2010). Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics. Basingstoke: Longman.
24. Rodríguez González, F. (1993). Morphovariation and Synonymy of Acronyms. *Meta*. 38(2), pp. 275-292. DOI: <https://doi.org/10.7202/002941ar>
25. *The Common European Framework of Reference for Languages*. (2018). Cambridge: Cambridge University Press.
26. Wakabayashi, J. (1996). Teaching Medical Translation. *Meta*. 41(3), pp. 356-365. DOI: <https://doi.org/10.7202/004584ar>

The article was received by the editors 21.09.2024.

The article was recommended for printing 25.11.2024.

In cites: Kovalchuk N. (2024). English abbreviations related to language teaching: problems of typology and translation into Ukrainian. *Teaching languages at higher educational establishments at the present stage. Intersubject relations*. 45, pp. 37-52. DOI: <https://doi.org/10.26565/2073-4379-2024-45-03> [in Ukrainian]